

जागतिक बँकेच्या सहाय्याने केंद्र शासन पुरस्कृत
Skill Strengthening for Industrial Value
Enhancement (STRIVE) या योजनेची राज्यामध्ये
तिसऱ्या टप्प्यात १ खाजगी औद्योगिक प्रशिक्षण
संस्था व ९ इंडस्टी क्लस्टर्स / इंडस्टी
असोसिएशन्स मध्ये अंमलबजावणी करण्यास
प्रशासकीय मान्यता देणेबाबत...

महाराष्ट्र शासन
कौशल्य, रोजगार, उद्योजकता व नाविन्यता विभाग,
शासन निर्णय क्रमांक : स्ट्राईव्ह-२०२३/प्र.क्र.०७/व्यशि-४
२०४, २ रा मजला, मादाम कामा मार्ग,
हुतात्मा राजगुरु चौक, मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२
दिनांक :- १८ ऑगस्ट, २०२३

संदर्भ :

- १) जागतिक बँक सहाय्यित केंद्र पुरस्कृत STRIVE प्रकल्पाबाबत केंद्र शासनाने निर्गमित केलेले Operations Manual दि. ०३.०१.२०१९.
- २) शासन निर्णय, कौ.वि.व उ.विभाग, क्रमांक जाबॅप्र-२६११/ प्र.क्र.१८/१९/व्यशि-५, दि. २२.०८.२०१९
- ३) शासन निर्णय क्र. आयटीआय-२०१९/ प्र. क्र.१५६/ व्यशि -०३ दि.१९/०९/२०१९
- ४) राज्य सुकाणू समितीची बैठक दि.०४.०९.२०२०
- ५) डी.जी.टी यांचे पत्र क्र DGT-३५(४)/SAMC/२०१७-NPIU, Date १९.१०.२०२०
- ६) डीजीटी, नवी दिल्ली यांचे पत्र क्रमांक DGT(३५/४)STRIVE(२) २०२०- NPIU. दि ३.११.२०२०
- ७) राज्य सुकाणू समितीची बैठक दि.१८.११.२०२० व दि. २७.११.२०२०
- ८) राज्य सुकाणू समितीची बैठक दि.०८.०१.२०२१
- ९) डीजीटी, नवी दिल्ली यांचे पत्र क्रमांक DGT(३५/४)STRIVE(२)२०१९-NPIU, दि. २.०२.२०२१
- १०) डी.जी.टी यांचे पत्र क्र File No. DGT-४९ (२)/२०१९/AP, Dt २२.०२.२०२१
- ११) डी.जी.टी यांचे पत्र क्र DGT-३५(४)STRIVE (२)/२०१९-NPIU, Dt २५.०२.२०२१
- १२) संचालक, व्य.शि.व प्र.संचालनालय, मुंबई यांचे पत्र क्रमांक १८/STRIVE / (१०१)/ २०२१/१०८, दि.३१/०३/२०२१
- १३) शासन निर्णय क्र. आयटीआय-२०१९/ प्र. क्र.१५६/ व्यशि -०३ दि.१६/०४/२०२१
- १४) MSDE यांचे पत्र क्र File No. MSDE-४३/STRIVE/RA४/DST/२०२२-AP, Dt २२.१२.२०२२
- १५) संचालक, व्य.शि.व प्र.संचालनालय, मुंबई यांचे पत्र क्रमांक १८/STRIVE /IC/२०२३/ (२१९)/ ३०, दि.२५.०१.२०२३
- १६) राज्य सुकाणू समितीची बैठक दि.०७.०२.२०२३
- १७) MSDE यांचे OM No. MSDE-२१/१/२०२३-AP, Dt १०.०५.२०२३
- १८) संचालक, व्य.शि.व प्र.संचालनालय, मुंबई यांचे पत्र क्रमांक १८/STRIVE/तिसरा टप्पा/२०२३/ (२१९)/ २५६, दि.०१.०८.२०२३
- १९) संचालक, व्य.शि.व प्र.संचालनालय, मुंबई यांचे पत्र क्रमांक १८/STRIVE/तिसरा टप्पा/२०२३/ (२१९)/ २६९, दि.०७.०८.२०२३

प्रस्तावना :-

देशातील व्यावसायिक शिक्षण आणि प्रशिक्षणाच्या गुणवत्तेमध्ये सुधारणा करण्याची आवश्यकता आहे. औद्योगिक मूल्य वर्धनाकरीता कौशल्य मनुष्यबळाची निर्मिती करणे आवश्यक असून, यासाठी औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था आणि व्यवसाय प्रशिक्षणाद्वारे कौशल्य प्रशिक्षण प्रदान करण्याची कार्यक्षमता सुधारण्याचे उद्दिष्ट आहे. याकरीता जागतिक बँकेच्या सहकार्याने देशात Skills Strengthening for Industrial Value Enhancement (STRIVE) हा प्रकल्प राबविण्याचा केंद्र शासनाच्या कौशल्य व उद्योजकता मंत्रालयाने निर्णय घेतलेला आहे. सदर प्रकल्पांमध्ये लहान व मध्यम आकाराच्या उद्योग, व्यवसायिक संघटना, Industry Clusters/ Industry Association (IC/ IA) यांचा सहभाग निश्चित केलेला असून, त्यांच्या सहकार्याने औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमधील प्रशिक्षणाच्या दर्जामध्ये सुधारणा त्याचबरोबर शिकाऊ उमेदवारीच्या व्याप्तीमध्ये वाढ करण्यात येणार आहे.

२. जागतिक बँकेकडून Skills Strengthening for Industrial Value Enhancement (STRIVE) या प्रकल्पास अर्थसहाय्य प्राप्त होणार असून, सदर प्रकल्पाची अंमलबजावणी जागतिक बँकेच्या Program for Result या तत्वानुसार होणार आहे. त्यास अनुसरून केंद्र शासनाने STRIVE प्रकल्पाच्या अंमलबजावणीकरीता Operations Manual निर्गमित केले आहे. यानुसार STRIVE प्रकल्प राज्यामध्ये राबविण्याच्या प्रस्तावास मंत्रिमंडळाच्या दिनांक १३.०८.२०१९ रोजीच्या बैठकीमध्ये मान्यता देण्यात आली आहे.

जागतिक बँक सहाय्यित “Skills Strengthening for industrial Value Enhancement (STRIVE)” या प्रकल्पाची खाली नमूद चार घटकांमध्ये (Result Area) राज्यात अंमलबजावणी करण्यास संदर्भाधीन (२) येथील शासन निर्णयान्वये मान्यता देण्यात आली आहे:-

१. औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेच्या कार्यक्षमतेत सुधारणा करणे. (Improved Performance of ITI),
२. औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था व शिकाऊ उमेदवारी प्रशिक्षणासाठी राज्याची क्षमता वाढविणे. (Increase Capacities of State Government to support ITIs and Apprenticeship Training),
३. औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था व शिकाऊ उमेदवारी अंतर्गत प्रशिक्षणाची व ज्ञानार्जनाची क्षमता वाढविणे. (Improved Teaching & Learning Capabilities),
४. शिकाऊ उमेदवारी प्रशिक्षण योजनेचा दर्जा व व्याप्ती वाढविणे. (Improved and Broadened Apprenticeship Training)

घटक क्रमांक १ अंतर्गत केंद्र शासना मार्फत दोन टप्प्यांमध्ये देश पातळीवर एकूण ४०० शासकीय व १०० खाजगी संस्थांचा समावेश होणार आहे.

पहिला टप्पा :- १६० शासकीय संस्था व ४० खाजगी संस्था

दुसरा टप्पा :- २४० शासकीय संस्था व ६० खाजगी संस्था

राज्य सद्यस्थिती:-

घटक क्र. १ अंतर्गत राज्यात पहिल्या टप्प्यात एकूण ३८ शासकीय व ०४ खाजगी अशा एकूण ४२ औ. प्र. संस्थांमध्ये सदर प्रकल्पाची अंमलबजावणी करण्यास संदर्भ क्र ०३ अन्वये प्रशासकीय मान्यता देण्यात आली होती. सदर ४२ शासकीय व खाजगी औ. प्र.संस्था, पनवेल, गुहागर, खेड (राजगुरुनगर) व लातूर (मुलींची) या ४ शासकीय औ.प्र.संस्था प्रकल्पातून वगळण्यास राज्य सुकाणू समितीच्या दि. ०४/०९/२०२० रोजी झालेल्या बैठकीत निर्णय घेण्यात आला. त्यानुषंगाने राष्ट्रीय सुकाणू समिती मार्फत सदर संस्था या प्रकल्पातून वगळण्यात आलेल्या आहेत.

प्रकल्पाच्या दुसऱ्या टप्प्यात शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांकडून विहित नमुन्यातील Institute Strategic Plan (ISP) ऑनलाईनद्वारे मागविण्यात येऊन, त्यांचे मूल्यांकन संचालनालय स्तरावर करण्यात आले व या मूल्यांकनाच्या आधारे राज्य सुकाणू समितीने दि. ०८.०९.२०२१ रोजी झालेल्या बैठकीमध्ये शिफारस केलेल्या संस्थांपैकी स्पर्धात्मक तत्वावर राष्ट्रीय सुकाणू समितीने दुसऱ्या टप्प्यात ३८ शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांना मान्यता दिली. दुसऱ्या टप्प्यात ३८ शासकीय औ. प्र. संस्थांमध्ये सदर प्रकल्पाची अंमलबजावणी करण्यास संदर्भ क्र. १३ अन्वये प्रशासकीय मान्यता देण्यात आली आहे.

अ.क्र.	टप्पा	शासकीय औ.प्र.संस्था	खाजगी औ.प्र.संस्था
१	प्रथम	३४	०४
२	द्वितीय	३८	-
	एकूण	७२	०४

घटक क्र. ४ अंतर्गत शिकाऊ उमेदवारी प्रशिक्षण योजनेचा दर्जा व व्याप्ती वाढविण्याकरिता देशपातळीवर स्पर्धात्मक तत्वावर राज्य सुकाणू समितीने शिफारस केलेल्या १०० औद्योगिक आस्थापनांच्या समुहांची (Industry Clusters) राष्ट्रीय सुकाणू समितीमार्फत निवड करण्यात येणार आहे. त्यामध्ये राज्यातील खालील ०३ औद्योगिक समूहांची पहिल्या व दुसऱ्या टप्प्यात (१+२=३) निवड करण्यात आलेली आहे.

1. Chamber of Marathwada Industries and Agriculture, Aurangabad
2. Ahmednagar Auto and Engineering Association, Ahmednagar
3. Deogiri Electronics Cluster Pvt. Ltd., Aurangabad

सद्यस्थितीत, जागतिक बँकेच्या सहाय्याने केंद्र शासन पुरस्कृत Skill Strengthening for Industrial Value Enhancement (STRIVE) या योजनेची अंमलबजावणी राज्यामध्ये तिसऱ्या टप्प्यात १ खाजगी औ. प्र. संस्था आणि ९ औद्योगिक आस्थापनांच्या समूहांमध्ये (Industry Clusters) करण्यास प्रशासकीय मान्यता देण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय :-

जागतिक बँकेच्या सहाय्याने केंद्र शासन पुरस्कृत Skill Strengthening for Industrial Value Enhancement (STRIVE) या योजनेची अंमलबजावणी राज्यामध्ये तिसऱ्या टप्प्यात १ खाजगी औ. प्र. संस्था (प्रपत्र अ) आणि ९ आस्थापनांच्या समूहांमध्ये (Industry Clusters) (प्रपत्र ब) करण्यास खालील अटी व शर्तीच्या अधीन राहून प्रशासकीय मान्यता देण्यात येत आहे.

प्रपत्र “अ” मधील नमूद खाजगी औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेसाठीच्या अटी व शर्ती -

१. केंद्र शासनाचा १०० टक्के हिस्सा राहिल. राज्य शासनाचे कोणतेही अनुदान मिळणार नाही. प्रकल्प कालावधी संपुष्टात आल्यानंतर केंद्र शासनाचे कोणतेही अनुदान मिळणार नाही.

२.केंद्र शासनाने Skills Strengthening for Industrial Value Enhancement (STRIVE) प्रकल्पाची अंमलबजावणी करिता वेळोवेळी निर्गमित केलेल्या/करण्यात येणाऱ्या ऑपरेशन मॅन्युअलनुसार अंमलबजावणी करणे बंधनकारक आहे.

३. संस्था व्यवस्थापन समितीच्या अध्यक्षानी राज्य शासन व केंद्र शासनाशी विहित त्रिपक्षीय सामंजस्य करार करणे बंधनकारक आहे.

४.औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेने सहयोगी उद्योजकांची निवड करून विहित संस्था व्यवस्थापन समितीची स्थापना करणे आवश्यक आहे.

५. संस्था व्यवस्थापन समितीने राज्य सुकाणू समितीने मंजूर केलेल्या Bye Laws/Rules & Regulation च्या आधारे विहित नोंदणी कायदा (सोसायटी रजिस्ट्रेशन ॲक्ट) नुसार नोंदणी करणे आवश्यक आहे.

६. औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेमध्ये कोणतेही पद मंजूर करण्यात येणार नाही.

७. विहित इंस्टिट्यूट स्ट्रॅटेजीक प्लान (ISP) नुसार अंमलबजावणी करणे आवश्यक आहे.

८.ऑपरेशन मॅन्युअलनुसार ज्या बाबींवर खर्च मान्य करण्यात येईल (Eligible Expenditure) अशाच बाबींवर खर्च करणे आवश्यक असून ज्या बाबींवर खर्च मान्य होणार नाही (Ineligible Expenditure) अशा बाबींवर खर्च केल्यास खाजगी औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेकडून हा खर्च वसूल करण्यात येईल.

९. औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेमध्ये स्वयं अर्थ सहाय्यित तत्वावर National Skill Qualification Frame-Work (NSQF) च्या स्तराशी सुसंगत असलेले विहित NSQF लेव्हलचे कमीतकमी ३०० तास कालावधीचे अल्प मुदतीचे अभ्यासक्रम राबविण्यात यावे.

१०.पर्यावरण विषयक तसेच सामाजिक बाबींवर होणारे परिणाम यांचे सनियंत्रण करण्याकरीता संस्थेतील कार्यरत अधिकारी/कर्मचाऱ्याची Environmental & Social Nodal Person ची नेमणूक करणे आवश्यक आहे. त्यांना कोणतेही मानधन देय नाही.

११.PFMS प्रणाली अंतर्गत बँक ऑफ इंडिया या राष्ट्रीयकृत बँकेत चालू खाते उघडणे आवश्यक आहे.

१२.महालेखापाल व राज्य प्रकल्प अंमलबजावणी कक्षाने किंवा केंद्र शासनाने विहित केलेल्या संस्थेने केलेल्या ऑडीटला सामोरे जाणे बंधनकारक आहे.

राज्यातील शिकाऊ उमेदवारी व प्रशिक्षण योजनेचा दर्जा व व्याप्ती वाढविण्याकरीता प्रपत्र “ब” मध्ये निवड करण्यात आलेल्या औद्योगिक समूहांसाठीच्या अटी व शर्ती-

१. केंद्र शासनाचा १०० टक्के हिस्सा राहिल. राज्य शासनाचे कोणतेही अनुदान मिळणार नाही. प्रकल्प कालावधी संपुष्टात आल्यानंतर केंद्र शासनाचे कोणतेही अनुदान मिळणार नाही.

२.केंद्र शासनाने Skill Strengthening for industrial Value Enhancement (STRIVE) प्रकल्पाची अंमलबजावणी करिता वेळोवेळी निर्गमित केलेल्या/करण्यात येणाऱ्या ऑपरेशन मॅन्युअलनुसार अंमलबजावणी करणे बंधनकारक आहे.

३. Industry Cluster ची संस्था नोंदणी कायदा, १८६० किंवा कंपनी कायदा, २०१३ किंवा Maharashtra Public Trust Act, १९५० अंतर्गत नोंदणी करणे आवश्यक राहिल.

४. केंद्र, राज्य व संबंधित Industry Cluster यांच्यामध्ये त्रिपक्षीय सामंजस्य करार करणे आवश्यक आहे.

५. इंडस्ट्री अप्रेंटिशिप एनिशिटिव्ह प्लान/प्रपोजल राष्ट्रीय सुकाणू समितीने मंजूर करणे आवश्यक असून त्यानुसार अंमलबजावणी करणे आवश्यक आहे.

६. Industry Cluster ने Dual Training System राबविण्यासाठी औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांशी सहयोग करण्यासाठी सामंजस्य करार करून त्याची अंमलबजावणी करणे आवश्यक आहे.

७. कोणतेही पद मंजूर करण्यात येणार नाही.

८. पर्यावरण विषयक तसेच सामाजिक बाबींवर होणारे परिणाम यांचे सनियंत्रण करण्याकरीता Industry Cluster मधील कार्यरत अधिकारी/ कर्मचाऱ्याची Environmental & Social Nodal Person म्हणून नेमणूक करणे आवश्यक आहे. त्यांना कोणतेही मानधन देय नाही.

९. PFMS प्रणाली अंतर्गत बँक ऑफ इंडिया या राष्ट्रीयकृत बँकेत चालू खाते उघडणे आवश्यक आहे.

१०. शिकारू उमेदवारी प्रशिक्षण पूर्ण करणाऱ्या उमेदवारांना विदेशामध्ये रोजगार (Overseas Placement) मिळवून देण्यासाठी उपाययोजना करणे आवश्यक आहे.

११. ऑपरेशन मॅन्युअल नुसार ज्या बाबींवर खर्च मान्य करण्यात येईल (Eligible Expenditure) अशा बाबींवर खर्च करणे आवश्यक असून ज्या बाबींवर खर्च मान्य होणार नाही (Ineligible Expenditure) अशा बाबींवर खर्च केल्यास Industry Cluster कडून हा खर्च वसूल करण्यात येईल.

१२. महालेखापाल व राज्य प्रकल्प अंमलबजावणी कक्षाने किंवा केंद्र शासनाने विहित केलेल्या संस्थेने केलेल्या ऑडीटला सामोरे जाणे बंधनकारक आहे.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०२३०८१८१३०८१७२६०३ असा आहे. हा आदेश डिजिटल स्वाक्षरीने स्वाक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(मिथुन साळुंखे)

कार्यासन अधिकारी, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

१) मा. राज्यपाल, महाराष्ट्र राज्य यांचे प्रधान सचिव, मलबार हिल, राजभवन, मुंबई.

२) मा. मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई.

- ३) मा. मंत्री, कौ.रो.उ. व ना. यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
- ४) मा.मुख्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य मंत्रालय, मुंबई.
- ५) अपर मुख्य सचिव, वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- ६) अपर मुख्य सचिव, नियोजन विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- ७) संचालक, व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.
- ८) सहसंचालक, व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण, प्रादेशिक कार्यालय, मुंबई/ पुणे/ नाशिक/ औरंगाबाद/ अमरावती/ नागपूर.
- ९) जि.व्य. शि. व प्र. अधिकारी, जिल्हा व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण कार्यालये (सर्व)
- १०) संबंधित शासकीय/खाजगी शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेचे प्राचार्य.
- ११) महालेखापाल (लेखा वअनुज्ञेयता)-१, महाराष्ट्र, मुंबई.
- १२) महालेखापाल (लेखा वअनुज्ञेयता)-२, महाराष्ट्र, नागपूर.
- १३) महालेखापाल (लेखा परीक्षा)-१, महाराष्ट्र, मुंबई.
- १४) महालेखापाल (लेखा परीक्षा)-२, महाराष्ट्र, नागपूर.
- १५) अधिदान व लेखा अधिकारी, मुंबई.
- १६) निवासी व लेखा परीक्षा अधिकारी, मुंबई.
- १७) जिल्हा कोषागार अधिकारी, जिल्हा कोषागार कार्यालय (सर्व)

प्रत,

- १) मा. सभापती, विधान परिषद यांचे खाजगी सचिव, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई.
- २) मा. अध्यक्ष, विधान सभा यांचे खाजगी सचिव, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई.
- ३) मा.विरोधी पक्षनेता, विधान परिषद, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई.
- ४) मा.विरोधी पक्षनेता, विधान सभा, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई.
- ५) अ.मु.स, कौ.रो.उ.व ना.विभाग यांचे वरिष्ठ स्वीय सहाय्यक, मंत्रालय, मुंबई.
- ६) उप सचिव, कौशल्य, रोजगार, उद्योजकता व नाविन्यता विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- ७) निवडनस्ती/ व्यशि-४.

प्रपत्र-अ

STRIVE प्रकल्पातर्गत तिस-या टप्प्यात निवड करण्यात आलेली खाजगी औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था

(रुपये लाखात)

विभागाचे नाव	अ.क्र.	एनसीव्हीटी एमआयएस कोड	औ.प्र.संस्थेचे नाव	जिल्हा	Operation Manual नुसार मंजुर होणारा जास्तीत जास्त निधी
Mumbai	१	R२७०००१९०	Fr.Agnel Technical Edu.Complex, Pvt. Industrial Training Institute, Vashi, Navi Mumbai	ठाणे	२००.००

प्रपत्र-ब

STRIVE प्रकल्पांतर्गत तिस-या टप्प्यात निवड करण्यात आलेल्या Industry Clusters
(रुपये लाखात)

विभागाचे नाव	अ.क्र.	Industry Clusters चे नाव	जिल्हा	Operation Manual नुसार मंजूर होणारा जास्तीत जास्त निधी
पुणे	१	Maha Cluster Council	पुणे	१००.००
पुणे	२	Mahratta Chamber of Commerce, Industries and Agriculture	पुणे	१००.००
पुणे	३	Shiroli Manufacturers Association	कोल्हापूर	१००.००
पुणे	४	Manufactures Association of Kagal Hatkanangle (MAKH)	कोल्हापूर	१००.००
नाशिक	५	Nashik Engineering Cluster (NEC)	नाशिक	१००.००
औरंगाबाद	६	Marathwada Association of Small Scale Industries and Agriculture	औरंगाबाद	१००.००
पुणे	७	Gokul Shirgaon Manufacturers Association (Goshima)	कोल्हापूर	१००.००
नाशिक	८	Siddhipriya Eco Textile Park	नंदुरबार	१००.००
औरंगाबाद	९	Deogiri Rubber Cluster foundation	औरंगाबाद	१००.००

टिप :- राष्ट्रीय सुकाणु समिती मार्फत सदर Industry Clusters द्वारे सादर करण्यात येणाऱ्या प्रस्तावांचे मूल्यांकन केल्यानंतर निधी मंजूर करण्यात येणार आहे.